

Kirkjugarður

á Svínaryggi

Óli Jacobsen
olijacobsen@post.olivant.fo

Mortan á Argjum:

Palli hjá Mortan mintist fyra hús at vera á Argjum

Palli á Argjum (1854-1950) var yngsti sonur Mortan á Argjum og seinnu konu hansara Johanna Elisabeth. Hann er grivin undir Svínaryggi saman við konu síni Marianna f. Berg, (1852-1931) frá Gjógv

Tað er sum áður nevnt ikki funnið nógv skrivligt um teir gomlu Mortensen-menninar á Argjum.

Men Mourentius við Stein hevði í 1949 í Dagblaðnum eina samrøðu við Daniel Paula Mortensen, kallaður Palli, son Mortan á Argjum, í samband við, at hann fylti 95 ár.

Vit taka brot burtur úr hesi grein:

Dámdi væl Jóannes bónda

Palli ber síni ár sjáldsama væl, er týdligur enn sum altíð og hevur javnt og samt okkurt forvitnisligt at greiða frá. Palli málber seg á so góðum føroyskum máli sum fáur, og lýsir tað kanska meira enn annað tann tokka, ið hann allar dagar hevur havt til sitt kæra móðurmál.

Áðrenn vit reiðiliga hava fingið samrøðu okkara millum í gongd, spyr Palli:

»Hvussu dámdu tygum Jóannes bónda?«

Tað var eins og hann við hesum spurningi vildi

Marianna Mortensen

tryggja seg og vita, hvønn ið hann hevði fyri sær.

»Allir framfúsir og fosturlandskærir føroyingar bóru og bera Jóannes bónda alt gott,« svaraðu vit.

»Ja, ja, havnarmenn og aðrir við royndu at halda Jóannes fyri gjøldur, tá ið hann talaði um at fáa vegir gjørdar og havnir bygdar, og nú rópa teir um allar Føroyar eftir vegum og havnum. Jú, nógv er broytt,« sigur Palli.

Mintist fyrstu fiskiskipini

»Tað man so mangt vera broytt í tygara tíð, Palli?«

»Ja, og ein hin størsta broytingin er óivað tann, ið stendur í sambandi við fiskivinnuna. T.d. var einki fiskiveiðuskip í Føroyum fyrst ið eg minnst. Men so komu tey fyrstu skipini so við og við. Vágsbotnur hevði »Lerkin«, sum var langbummari, og Trappubrøðurnir keyptu »Fox«, eitt vakurt trýmastrað skip. Teir vóru dúgligir menn, teir á Trappuni. Eitt skipið var »Gardar«, Hans Petur í Garði á Eiði førði tað, Petur

Bertelsen úr Kaldbak var stýrimaður á tí.«

»Hvat hildu tygum serliga seta dám á lívið og arbeiðið í Havn, tá ið tygum vóru ungur?«

»Oestrøms-tíðin man ivaleyst vera tann tíð, sum mest setti sín dám á bæði lívið og virkseimið í Havn – aftrat fiskiskapinum. T.d. var tað eitt árið meðan eg arbeiðdi hjá Oestrøm, at Pól Niklái í Nólsoy var tvær ferðir við Rokkin við »Delphinuni«, fyrru ferðina fingdu teir 20.000 fiskar og seinru ferðina høvdu teir 10.000 – tilsamans eini 6-700 skpd. Tað var óført.«

»Hava tygum onnur skip í huganum frá teirri fyrstu skipstíðini?«

»Ájú, tað var t.d. »Enigheden«, ið sigldi fyri Oestrøm, og so royndi Andrias Restorff eisini at útgera skip til døglingaveiðu, tað var »Betzy«, men tað vildi ikki reiðiliga bera til. Í hvussu so var, so noyddust teir at gevast. Og so var tað »Nancy«. Ja, og »Sønderjylland«, ið kaptajn Faun førði, tað sigldi fyri handilin hjá Skibsted.«

Fýra hús á Argjum

»Argja bygd er nógv vaksin í tygara tíð?«

»Ja, tað má ein siga. Her vóru 4 hús fyrst ið eg minnst, og nú liður væl at vera 50 hús á Argjum. Her eru um 250 íbúgvarar í bygdini nú, so her hevur gingið framá síðani abbi mín, Andrass á Hólalagnum úr Hvalba setti búgv her fyri stórthundrað árum síðani.

Útróður

Eg róði nógv út við Gjáarmonnum, teir hava altíð verið tiltiknir útróðrarmenn. Har var ikki altíð líka tespuligt á Norðhavinum tá, heldur enn nú. Men dúgliga var rógvið út. Tá var tað ikki so sjáldan at bátar, ið vórðu soleiðis fyri at teir fyri at hava lívd á landi, lögdu á Kellingasund bæði eystur og vestur. Men har hevur verið tilíkt omanlop hesi seinru árin, at har verður ikki rógvið longur.

Rakul og Mortan hjá Palla. Mortan fekk eina váta grøv

Bátasmið

Faðir Palla'sar var bátasmiður, men Palli segði, at mann yvirhøvur dámdu best bátarnar hjá Jóhann í Garði og teir royndust altíð líka væl.

Jóhann í Garði í Nólsoy hevði seinast ið eg talaði við hann, tá var hann longu nakað gamal, gjørt 600 bátar, stórar og smáar. Eina Ólavsoke stóðu á sandinum í Vágsbotni 2 bátar, eitt áttamannafarið, ið gjørt varð í Mikladali og eitt tíggu-mannafarið, sum Jóhann í Garði hevði smíðað. Tað varð nógv talað um hesar báðar bátar, ið báðir skuldu til Vágs. Seinri hitti eg vágbingar og spurdi, hvat ið teimum líktust á bátarnar. Jú, søgdu teir, tá ið farast skuldi vandaferðir ella neyðsendaðrindi, so tóku teir altíð bátin, ið Jóhann í Garði hevði smíðað – tilíkur úrvalingur var hann.

Kr. 400 í stuðul til molan

»Tit fingdu tó í lag at byggja hitt fyrsta føroyska havnarlagið her á Argjum?«

»Molan? Ja, tað varð ofta havt á munni at gera heilt fyrri sundinum. So einaferð játtaði løgtingið 400 kr. í studningi, og so gjørdi vit molan – hann hevur verið okkum ein góður stuðul. Sjálv lendingin er eisini betri útbygd hesa seinru tíðina. Men soleiðis má lagið vera, har ið fólkið skal taka alla føði sína av sjónum.

Fingu bert eitt barn men kortini nógv eftirkomarar

Palli giftist við Marionnu Berg frá Gjógv. Tey fingdu Mortan føddur í 1884. Í fólkateljingini 1890 vóru tey trý í húsi saman við 13 ára gamla Johan Pauli Berg frá

DRENGEBARN
28-3 1916
DRENGEBARN
10.9 1919
LADER DE SMAA BØRN
KOMME TIL MIG OG
FORMENER DEM DET IKKE

JOEN JACOB MORTENSEN
F. 1.AUG. 1879
D. 24. JAN. 1916
JO NÆRMERE GUD JO
DYBERE NED I YDMYGHED

MARIANNE MORTENSEN
F. 15. MARS 1883
D. 5. FEB. 1972

Gjógv, sum stendur fyri at vera »tyende«. Hann mann hava verið skyldmaður hjá Marionnu.

Men í fólkateljingini í 1928 er nógv broytt. Nú eru tey heili 15 fólk í húsi. Tá búgva Mortan og Rakul inni við 11 av teirra 12 børnum.

Heima hjá Andreas hjá Mortani er eisini í 1890 Pauline Sophie Berg, 23 ár, arbeidsgenta frá Gjógv. Hon man sambært eftirnavninum eisini hava verið ættarfólk, so sambandið til Gjáar hevur verið tætt.

Palli upplivdi at missa sonin. Hann var skipari á Nýggjberg, sum gekk burtur við mann og mús í 1942, helst torperadur av týskum kavbáti.

Tveir synir eru á lívi av øllum hesum 12. Tað er Johannes, kendur sum trúboðari, og so Sverri, sum er ein kelda til hesa greinir um Mortensenættina, eins og hann var ein góð kelda eisini hjá FF-blaðnum í síni tíð.

Gravirnar í hesi grein eru hjá Marionnu og Joen Jacobsen Mortensen og teirra børn, umrødd í seinasta parti.

Í komandi parti verður greitt frá Marin Malenu Thomsen úr Sumba og lagnusøguna hjá hennara ætt. Hon doyði á Sanatorinum 29 ára gomul og varð jarðað í Havn

Palli á Argjum

Argja, sum Palli mintist bygdina